

تأثیر بهزیستی اجتماعی در عملکرد تحصیلی دانشجویان
دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

اعظم حسین پور سعادت آبادی
کارشناسی ارشد روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران، ایران

چکیده

هدف این پژوهش بررسی تأثیر بهزیستی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان بود. روش تحقیق این پژوهش کاربردی و از نوع پیمایشی بوده است. جامعه آماری با توجه به موردی بودن تحقیق کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ می باشد که تعدادشان برابر با ۶۰۰۰ نفر می باشد. روش نمونه گیری طبقه ای بر حسب مقطع تحصیلی می باشد. حجم نمونه هم بر اساس جدول مورگان برابر ۳۶۱ نفر شده است. ابزار گردآوری اطلاعات نیز پرسشنامه های استاندارد بوده که متغیرهای بهزیستی اجتماعی کیز و عملکرد تحصیلی فام و تیور دانشجویان را پوشش می دهد و روایی آنها از طریق روایی صوری (محتوایی) و پایایی از طریق آلفای کرونباخ به دست آمده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS استفاده شد که در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی، داده ها مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند. آمار توصیفی شامل جداول توزیع آماری و نمودارهای ستونی بوده است. در بخش آمار استنباطی از آزمون رگرسیون استفاده شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد که بهزیستی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان موثر بوده است.

واژه های کلیدی: بهزیستی اجتماعی، دانشجویان، عملکرد تحصیلی

مقدمه

توجه به عوامل موثر بر عملکرد تحصیلی سال‌هاست که مورد توجه متخصصان آموزش و پرورش و نظام آموزش عالی قرار گرفته است. از آنجایی که دانش‌آموزان و دانشجویان به عنوان رکن اساسی نظام آموزشی، در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند، توجه به این قشر از جامعه از لحاظ آموزشی و تربیتی، باروری و شکوفایی هر چه بیشتر نظام آموزشی و تربیتی را موجب می‌شود. یکی از موارد مهم یادگیری که برای یادگیری دانش‌آموزان و دانشجویان ضروری است، عملکرد تحصیلی است که از عوامل مثبت در موفقیت تحصیلی دانشجویان به شمار می‌رود. عملکرد تحصیلی، عاملی مهم در تعیین رشد شخصی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه‌هاست. مفهوم عملکرد تحصیلی در رابطه با تجربه دانشجویان در دانشگاه، عموماً به عنوان پدیده‌های چندبعدی بوده که ممکن است از عوامل مختلف مربوط به فرد و بافتی که در حال یادگیری در آن هستند، به وجود آمده باشد. در مدل‌های جدید اعتقاد بر این است که دانشجویان دارای ابعاد رفتاری (رفتارهایی نظیر رفتارهای مثبت، پرداختن به تکالیف درسی و مشارکت در کلاس)، عاطفی (احساسات، علایق، ادراکات و نگرش‌های دانشجو نسبت به دانشگاه) و شناختی (نیروگذاری روان‌شناختی دانش‌آموزان در امر یادگیری و کاربرد راهبردهای خودتنظیمی توسط آنها) هستند که هر کدام به نحوی عملکرد تحصیلی فرد را تحت تاثیر قرار می‌دهند (عباسی و همکاران، ۱۳۹۴).

بیان مسئله

یکی از متغیرهایی که در زمینه عملکرد تحصیلی دانشجویان نیازمند بررسی است، بهزیستی اجتماعی است. کیز بهزیستی اجتماعی را به عنوان گزارش شخصی افراد از کیفیت ارتباطات آنها با دیگران تعریف می‌کند. فرآیند اجتماعی، مرکز تاثیر متقابل افراد و تغییر رفتار افراد روی یکدیگر است. در بعد تربیت، فرآیندهای اجتماعی شامل سازگاری جمعی، همکاری، توافق، مخالفت و تشابه است. کار مهم تعلیم و تربیت در این فرآیند این است که به افراد کمک می‌کند در برخورد با فرهنگ‌های مختلف، افکار، عقاید و آداب، آنچه مفید برای زندگی جمعی و فردی است را مورد توجه قرار داده و با باورها مشابه سازد؛ در این جریان فرد نسبت به رفتارهای دیگران دقیق‌تر می‌شود و از بین آنها رفتارهای پسندیده را جذب می‌کند. ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که روابط در محیط آموزشی (به طوری که دانشجویان احساس ارزش و پشتیبانی کنند)، نقش بسیار حیاتی در ارتقای رفتارهای اجتماعی مطلوب در کلاس درس و در پرورش اشتیاق تحصیلی و موفقیت دارد. همچنین یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که تجارب دانشجویان در سیستم اجتماعی و علمی دانشگاه و همچنین مواجهه دانشجویان با چالش‌ها و تنش‌زاهای مختلف بر سطح انسجام دانشجویان تاثیر داشته و این امر متعاقباً یادگیری و تصمیم دانشجویان درباره ادامه تحصیل در دانشگاه را تحت تاثیر قرار می‌دهد. (دیداری و علمی، ۱۳۹۵)

مفهوم بهزیستی به چهار طبقه تقسیم می‌شود. شرایط مدرسه (داشتن)، روابط اجتماعی در مدرسه (دوست داشتن)، روش‌های خودشکوفایی در مدرسه (شدن) و وضع سلامت (سلامت). شرایط مدرسه شامل محیط فیزیکی مدرسه و فضای درون کلاس است. مسائلی که در این بخش مورد بحث قرار می‌گیرد عبارتند از: ایمنی محیط، راحت بودن، شلوغی مدرسه، داشتن تهویه، میزان درجه حرارت کلاس‌ها و غیره. ابعاد دیگری از شرایط مدرسه از طریق چگونگی طراحی محیط یادگیری مانند چگونگی تنظیم برنامه درسی، اندازه گروه‌های مطالعه، برنامه مطالعه و نحوه اجرا و انجام تنبیه است. سومین بعد شرایط مدرسه دربردارنده چگونگی ارائه خدمات به دانش‌آموزان مانند تغذیه مدرسه، مراقبت‌های بهداشتی و خدمات مشاوره است. وضعیت سلامت شامل علائم جسمی و روانی، سرماخوردگی عمومی، بیماری‌های مزمن و سایر بیماری‌هاست. روابط اجتماعی به محیط یادگیری اجتماعی مانند روابط معلم - دانش‌آموز، ارتباط با همکلاسی‌ها، پویایی گروه، همکاری خانه و مدرسه، تجربه آزار دیدن یا آزار رساندن، مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مدرسه و به‌طور کلی جو روانی مدرسه اطلاق می‌شود. (عباسی و همکاران، ۱۳۹۴)

زندگی تحصیلی از مهم‌ترین دوره‌های زندگی فرد است که بر تربیت و یادگیری ثمربخش و موفقیت‌آمیز فرد تأثیر می‌گذارد و لیاقت‌ها و توانایی‌ها ایجاد شده و پیشرفت‌های علمی حاصل می‌شود. اما در زندگی روزانه تحصیلی، دانشجویان با انواع چالش‌ها، موانع و فشارهای خاص این دوره (ازجمله نمرات ضعیف، تنش‌زاهای دانشجویی، تهدید اعتماد به نفس در نتیجه عملکرد، کاهش انگیزش، تعامل و غیره) مواجه می‌شوند. برخی از دانشجویان در برخورد با این موانع و چالش‌ها موفق عمل می‌کنند، اما گروه دیگری از دانشجویان در این زمینه ناموفق هستند. بنابراین، باید ابعاد مختلف وضعیت تحصیلی دانشجویان از جمله سرزندگی تحصیلی و اشتیاق عاطفی، شناختی و رفتاری آنان مورد بررسی قرار گیرند تا بتوان اطلاعات دقیق‌تری از وضعیت تحصیلی دانشجویان به دست آورد. (دیداری و علمی، ۱۳۹۵)

پژوهش حاضر درصدد است تا به بررسی نقش بهزیستی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان بپردازد. همچنین از آنجایی که دانشجویان از شرایط تحصیلی پراسترس و متفاوتی برخوردار هستند و در زمینه عوامل اجتماعی بهزیستی آنها و رابطه آن با عملکرد تحصیلی در این دانشجویان پژوهش زیادی انجام نشده، سوال پژوهش اینگونه مطرح می‌شود: آیا بهزیستی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار می‌باشد؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

یادگیری یکی از مهم‌ترین پایه‌های زندگی انسان است، زیرا انسان از بدو تولد تا انتها با فرآیندهای مختلف یادگیری روبه‌رو می‌شود. یادگیری موثر زمانی رخ می‌دهد که فراگیر بتواند با شناخت مولفه‌های مختص عملکرد ذهن خود، اطلاعات جدید را با دانش قبلی‌اش مرتبط سازد. به این منظور، فراگیر نیازمند به راهبردهایی حاوی دستورالعمل‌هایی برای چگونگی یادگیری است (بابایی شیروانی و دیگران، ۱۳۹۴)

عملکرد تحصیلی دانشجویان نه تنها برای والدین و مسئولان آموزش عالی کشور، بلکه برای تمام افرادی که به پیشرفت جامعه علاقه‌مند هستند، حایز اهمیت است. عوامل متعددی از قبیل فردی، اجتماعی، خانوادگی، اقتصادی و آموزشگاهی در عملکرد تحصیلی یادگیرندگان نقش دارند. در سال‌های اخیر، راهبردهای مطالعه و یادگیری از عوامل موثر در عملکرد تحصیلی دانشجویان محسوب شده است. مطالعات نشان داده‌اند که یکی از دلایل مهم افت یا شکست تحصیلی دانشجویان، فقدان و ضعف در کسب مهارت‌های یادگیری است. (سپهوندی، ۱۳۸۵)

افت تحصیلی یکی از مسایل مهم گریبان‌گیر سیستم آموزشی است که موجب هدر رفتن نیروی انسانی و هزینه‌های اقتصادی زیادی می‌شود. از سوی دیگر، دانشجویانی که با افت تحصیلی دانشگاه را به پایان می‌رسانند، توانمندی علمی مورد نیاز را به نحو مطلوب کسب نمی‌کنند. عملکرد تحصیلی دانشجویان می‌تواند تحت تاثیر فرهنگ آنها متفاوت باشد. (بابایی شیروانی و دیگران، ۱۳۹۴) برخی از دانشجویان به علت استعداد و سخت کوشی و تلاش خود می‌توانند عملکرد تحصیلی مطلوبی را از خود در سطح دانشگاه نشان دهند. این عملکرد تحصیلی می‌تواند علاوه بر تاثیرپذیری از استعداد و هوش فرد، تحت تاثیر بهزیستی اجتماعی شخص باشد. بنابراین در این پژوهش بدنبال تاثیر بهزیستی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان خواهیم بود.

اهداف تحقیق

— هدف اصلی شناسایی تاثیر بهزیستی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

اهداف فرعی

— شناسایی تاثیر همبستگی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

— شناسایی تاثیر انسجام اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.

— شناسایی تاثیر مشارکت اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.

— شناسایی تاثیر شکوفایی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.

— شناسایی تاثیر پذیرش اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

فرضیه‌های پژوهش

– فرضیه اصلی بهزیستی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز تأثیر دارد.

فرضیه‌های فرعی

- همبستگی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز تأثیر دارد.
- انسجام اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز تأثیر دارد.
- مشارکت اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز تأثیر دارد.
- شکوفایی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز تأثیر دارد.
- پذیرش اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز تأثیر دارد.

پیشینه پژوهش

داخلی

– سپاه منصور (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان پیش‌بینی بهزیستی اجتماعی بر اساس شخصیت جامعه‌پسند و واکنش روانی در دانشجویان به یافته‌های زیر دست یافت. بین بهزیستی اجتماعی و ابعاد آن (همبستگی اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، شکوفایی اجتماعی و پذیرش اجتماعی) با شخصیت جامعه‌پسند رابطه مثبت معنی‌دار و بین بهزیستی اجتماعی و ابعاد آن (همبستگی اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، شکوفایی اجتماعی و پذیرش اجتماعی) با واکنش روانی رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد. همچنین، بین شخصیت جامعه‌پسند با واکنش روانی رابطه منفی معنی‌دار وجود داشت. بعلاوه، نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیری نشان داد که شخصیت جامعه‌پسند و ابعاد آن، ۴۴ درصد و واکنش روانی و ابعاد آن، ۲۴ درصد از واریانس بهزیستی اجتماعی را تبیین می‌کنند. با توجه به نتایج پژوهش، برای افزایش بهزیستی روان‌شناختی و شخصیت جامعه‌پسند و کاهش واکنش روانی در دانشجویان، برگزاری کارگاههای آموزشی توصیه می‌شود.

– نوغانی و دیگری (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان بررسی بهزیستی اجتماعی دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد و شناسایی عواملی تأثیرگذار به یافته‌های زیر دست یافته‌اند: نتایج نشان می‌دهد که متغیرهایی نظیر سن، وضعیت تأهل، عضویت در انجمن‌های دانشجویی، رضایت از زندگی و حمایت اجتماعی بر بهزیستی اجتماعی دانشجویان تأثیر گذارند؛ اما بین جنسیت و بهزیستی اجتماعی رابطه‌ای مشاهده نشد.

– اکبری دهکردی و دیگران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان مطالعه اثربخشی آموزش خود دلگرم‌سازی بر بهزیستی اجتماعی و بهزیستی روان‌شناختی در بین زنان معتاد به یافته‌های زیر دست یافته‌اند: نتایج بررسی نشان داد که آموزش خود دلگرم‌سازی، بهزیستی اجتماعی و روان‌شناختی را بهبود بخشیده است و تفاوت

معناداری بین میانگین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون وجود دارد. آموزش خود دلگرم‌سازی، می‌تواند به وضعیت سلامت روان‌شناختی و اجتماعی زنان معنادار در حال ترک کمک فراوانی نماید.

– دیداری و علمی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و موفقیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی دوره روزانه دانشگاه کردستان در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۸۸ به یافته‌های زیر دست یافته‌اند: روش تحقیق به صورت پیمایشی انجام گرفته و دانشجویان به پرسشنامه که با استفاده از نظریات مربوطه طراحی شده بود پاسخ داده‌اند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که بین سرمایه اجتماعی و موفقیت تحصیلی دانشجویان ارتباط معناداری وجود دارد، هم‌چنین در بین سازه‌های متغیر سرمایه اجتماعی، روابط درون خانواده بیشترین تاثیر را به موفقیت تحصیلی دانشجویان داشته است.

– عباسی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان نقش بهزیستی اجتماعی و سرزندگی تحصیلی در پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی دانشجویان پرستاری به یافته‌های زیر دست یافته‌اند: بهزیستی اجتماعی با اشتیاق تحصیلی ($r=0/183$ ؛ $p<0/001$) و نیز خرده‌مقیاس‌های اشتیاق عاطفی ($r=0/103$ ؛ $p<0/048$) و اشتیاق شناختی ($r=0/154$ ؛ $p<0/003$) همبستگی مثبت و معنی‌داری داشت. با توجه به عدم وجود همبستگی بین سرزندگی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی و خرده‌مقیاس‌های آن سرزندگی تحصیلی قدرت پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی را نداشت، اما بهزیستی اجتماعی توان پیش‌بینی ۳۳٪ از واریانس اشتیاق تحصیلی را داشت. بهزیستی اجتماعی عامل مهمی در تعیین اشتیاق تحصیلی دانشجویان پرستاری است ولی سرزندگی تحصیلی نقشی در این زمینه ندارد.

– رحیمی و دیگران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین بخشایش‌گری و هوش معنوی با بهزیستی اجتماعی دانشجویان دانشگاه آزاد بجنورد به یافته‌های زیر دست یافته‌اند: نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که بین بخشایش‌گری و هوش معنوی با بهزیستی اجتماعی دانشجویان با سطح اطمینان ۹۵ درصد و ضریب همبستگی ۴۶ رابطه معناداری وجود دارد. هم‌چنین تحلیل مدل رگرسیونی نشان داد که بخشایش‌گری توانسته ۱۸٪ واریانس متغیر بهزیستی اجتماعی را پیش‌بینی و هم‌چنین هوش معنوی توانسته ۲۰٪ واریانس متغیر بهزیستی اجتماعی را پیش‌بینی کند و در مجموع ۲۱ درصد از تغییرات بهزیستی اجتماعی توسط ابعاد بخشایش‌گری و هوش معنوی پیش‌بینی می‌شود.

– ارجمند و دیگران (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه شهر شوش به یافته‌های زیر دست یافته‌اند: در این پژوهش ارتباط هشت متغیر با پیشرفت تحصیلی مورد سنجش قرار گرفته است. نتایج نشانگر آن است که بین متغیرهای جنسیت، طبقه اجتماعی، بعد خانوار (تعداد اعضای خانواده)، عزت‌نفس، علاقه به رشته و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد. متغیرهای ساعات مطالعه، جنس، طبقه اجتماعی والدین و میزان عزت‌نفس به ترتیب سهم بیشتری در پیشگویی متغیر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، در مقایسه با سایر متغیرها دارند.

عسگری و همکاران (۱۳۸۶)، به بررسی "رابطه بین شادکامی، خودشکوفایی، سلامت روان و عملکرد تحصیلی با دوگانگی جنسی در دانشجویان دختر و پسر واحد علوم و تحقیقات مرکز اهواز" پرداختند. نتایج نشان داد که بین عملکرد تحصیلی با دوگانگی جنسی، شادکامی با عملکرد تحصیلی، خودشکوفایی با عملکرد تحصیلی و سلامت روان با عملکرد تحصیلی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

جاودان (۱۳۸۳) تحقیقی تحت عنوان بررسی رابطه‌ی شیوه‌های فرزندپروری و خود ادراکی علل موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر دبیرستانی انجام داد بدین منظور تعداد ۷۶۳ دانش‌آموز (۴۰۱ دختر، ۳۶۲ پسر) از کلاس اول تا سوم دبیرستان به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب و با پاسخ‌گویی به پرسشنامه‌ی محیط خانوادگی شیفر (۱۹۶۵)، سبک تربیتی خود را نشان دادند و با پاسخ به پرسشنامه‌ی خودادراکی علل موفقیت تحصیلی خیر (۱۳۶۹)، نگرش خود را نسبت وضعیت آموزشی خود ابراز کردند. تحقیقات پیشین نشان‌گر رابطه‌ی بین شیوه‌های فرزندپروری و پیشرفت تحصیلی بود، اما در مورد رابطه‌ی سبک‌های تربیتی و خودادراکی علل موفقیت تحصیلی، تحقیقاتی صورت نگرفته بود. برای بررسی فرضیه‌ی اول تحقیق، از ماتریس ضریب همبستگی استفاده شد. نتایج نشان داد که بین سبک‌های تربیتی و خودادراکی علل موفقیت تحصیلی رابطه وجود دارد. جهت آزمون فرضیه‌ی دوم تحقیق از آزمون تی برای گروه‌های مستقل استفاده شد، نتایج نشان داد که خودادراکی علل موفقیت (درونی و بیرونی) در دختران و پسران تفاوت معنی‌داری ندارد. برای بررسی فرضیه‌ی سوم، چهارم و پنجم تحقیق از تحلیل واریانس دوطرفه استفاده شد. نتایج حاصله نشان داد که محبت و کنترل به عنوان ابعاد شیوه‌های فرزندپروری بر خودادراکی علل موفقیت درونی تأثیر معنی‌دار دارند. اما تأثیر تعاملی این دو بر خودادراکی علل موفقیت بیرونی معنادار نبود. و نیز جنسیت و تأثیر تعاملی محبت و جنسیت و تأثیر تعاملی جنسیت و کنترل بر خودادراکی علل موفقیت تحصیلی معنی‌دار نبود.

خارجی

- کیم و هوگز (۲۰۱۲) گزارش دادند که هیجانات تحصیلی و انگیزش با هم واکنش می‌دهند و نقش مهمی در عملکرد ریاضیات دانش‌آموزان پسر بازی می‌کنند.
- مک براید (۲۰۱۲) در تحقیق خود به این نتیجه رسیده که بین بهزیستی اجتماعی در مدرسه با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر از طرف دیگر رابطه معناداری دارد.
- النسر و همکاران (۲۰۱۱) هم در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که پیوند با مدرسه ممکن است یک هدف مداخله‌ای مهم برای مداخله‌های مدرسه محور و یک راه کارآمد برای کاهش مشکلات تحصیلی و علمی دانش‌آموزان باشد.
- کیا، کیتینگ و الیس (۲۰۰۷) در پژوهشی نشان دادند نوجوان‌هایی که دلبستگی، تعهد و درگیری با لای نسبت به مدرسه دارند و مدرسه خود را قبول دارند، سطوح بالایی از خودکارآمدی را تجربه می‌کنند. این

پژوهشگران توضیح داده اند که یک چهارم از تغییرات خودکارآمدی، به وسیله احساس تعلق به مدرسه تبیین می شود.

– گیارذینی (۲۰۰۷) در مطالعه خود به نقش امیدواری در واقع گرایی و بهزیستی افراد پی برد. حمایت عاطفی ادراک شده نیز به عنوان یکی از ابعاد سلامت، تأثیر بسزایی در بهزیستی تحصیلی فراگیران دارد. حمایت عاطفی ادراک شده به رفتارها، نگرش ها و اعمال آموزش دهنده شامل اهمیت دادن، احترام و نگرانی و علاقه به دانشجویان، قدردانی، بازشناسی، رفتار عادلانه، تشویق، انتظارات بالا و گوش فرا دادن است. اگرچه علاقه در حال رشد تازه های به پویایی های هیجانی و عاطفی در روابط یاددهنده و فراگیر وجود دارد، اما هنوز ادبیات در این زمینه اندک و ناکافی است

– کونو ولینتون (۲۰۰۵) در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده اند که بین بهزیستی موجود در مدرسه با آموزش و یاد دادن از یک طرف و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر از طرف دیگر رابطه معناداری دارد.

– اسنایدرو همکاران (۲۰۰۲) در یک مطالعه طولی شش ساله به بررسی رابطه بین امید و موفقیت تحصیلی دانشجویان سال اول پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که سطوح بالای امید، پیش بینی کننده معتبر عملکرد تحصیلی با لا در طول دوران دانشگاه و میانگین کلی نمره ها، فارغ التحصیلی سریع تر از دانشگاه و ترک تحصیل پایین به دلیل نمره های پایین است و دانشجویانی که دارای سطوح بالاتر امیدواری هستند، بیشتر بر هدف های خود متمرکز و از انگیزه ی بیشتری نسبت به همتایان خود برخوردارند، در نتیجه از بهزیستی تحصیلی بیش تری برخوردار هستند.

روش تحقیق

روش تحقیق این پژوهش کاربردی و از نوع پیمایشی می باشد. ابزار گردآوری اطلاعات نیز پرسشنامه می باشد. جامعه آماری به کلیه افرادی که از جهات خاصی مربوط به نقطه نظرهای تحقیق دارای صفات مشترک بوده و مشول نتایج پژوهش مورد نظر باشند. به عبارتی دیگر جامعه آماری با توجه به موردی بودن تحقیق کلیه دانشجویان دانشگاه ازاد اسلامی واحد تهران مرکز در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ می باشد که تعدادشان برابر با ۶۰۰۰ نفر می باشد. روش نمونه گیری تحقیق حاضر روش نمونه گیری طبقه ای بر حسب مقطع تحصیلی (کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری) می باشد. حجم نمونه هم بر اساس جدول مورگان برابر با ۳۶۱ نفر شده است.

۱- پرسشنامه بهزیستی اجتماعی کیز (۱۹۹۸): پرسشنامه بهزیستی اجتماعی کیز (SWS) در سال ۱۹۹۸ توسط کیز طراحی شد. این پرسشنامه دارای ۳۳ گویه است و دارای خرده مقیاس های همبستگی اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، شکوفایی اجتماعی، و پذیرش اجتماعی می باشد. پرسشنامه ۳۳ گویه ای بهزیستی اجتماعی توسط کیز (۱۹۹۸) بر اساس مدل نظری او از سازه بهزیستی اجتماعی تهیه

شده است. او طی دو مطالعه بر روی دو نمونه ۳۷۳ و ۲۸۸۷ نفری در آمریکا با استفاده از تحلیل عوامل، مدل ۵ بعدی به کار رفته در پرسشنامه خود را از نظر تجربی مورد تایید قرار داده است. در این مقیاس، ۶ گویه مربوط به عامل مشارکت اجتماعی، ۷ گویه مربوط به عامل انسجام اجتماعی، ۷ گویه مربوط به عامل پذیرش اجتماعی، ۶ گویه مربوط به عامل همبستگی اجتماعی، و ۷ گویه مربوط به عامل شکوفایی اجتماعی است. کیز (۱۹۹۸) جهت پاسخگویی از یک مقیاس لیکرت ۱ تا ۵ درجه‌ای استفاده کرده است. او جهت بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده کرد که ضرایب قابل قبولی نیز به دست آورد. نتایج تحلیل عاملی تاییدی نیز نشان‌دهنده برازش خوب مدل پنج عاملی بوده است.

۲- پرسشنامه عملکرد تحصیلی (۱۹۹۹): پرسشنامه سنجش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان اقتباسی از پژوهش‌های قام و تیلور است که در سال ۱۹۹۹ تهیه کرده است و در حوزه عملکرد تحصیلی برای جامعه ایران اعتباریابی شده است. آزمون عملکرد تحصیلی قادر است با ۴۸ سوال، ۵ حوزه مربوط به عملکرد تحصیلی را اندازه‌گیری نماید. پایایی پرسشنامه عملکرد تحصیلی از روش آلفای کرونباخ بالای ۷۰ صدم به دست آمده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزارهای استفاده می‌شود که در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی، داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. بخش آمار توصیفی شامل فراوانی، میانگین، انحراف معیار و جداول توزیع آماری و نمودارهای ستونی است. در بخش آمار استنباطی از آزمون رگرسیون استفاده شده است. زیرا هدف در این تحقیق بررسی تأثیر بهزیستی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان می‌باشد.

جدول شماره ۱: نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی

ردیف	نام متغیر	B	SEB	Beta	t	P
1	Constant = عدد ثابت	75,266	6,997		10,788	0,000
2	X1 = بهزیستی اجتماعی	0,139	0,065	0,328	2,141	0,039

R=0,328 R2 = 0,108 A. R=0,084 F = 4,585 P<0/ 039

تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها

فرضیه اصلی: بهزیستی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد.

تفسیر: با توجه به معنی‌داری مقدار آزمون F (4,585) در سطح خطای کوچکتر از 0/01 می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب متغیر مستقل (بهزیستی اجتماعی) و متغیر وابسته (عملکرد تحصیلی) مدل خوبی بوده و متغیر مستقل قادر است تغییرات میزان عملکرد تحصیلی را تبیین کنند.

بر اساس نتایج این تحلیل رگرسیون، تاثیر متغیر (بهریستی اجتماعی) بر میزان عملکرد تحصیلی معنی دار است. متغیر بهیستی اجتماعی (با ضریب تأثیر ۰,۳۲) از ضرایب تأثیر رگرسیون استاندارد شده و معنادار بر متغیر وابسته عملکرد تحصیلی برخوردار بوده‌اند. بنابراین نتیجه مقدماتی که در این قسمت می‌توان ارائه داد این است که متغیر بهیستی اجتماعی متغیر تاثیرگذار بر میزان عملکرد تحصیلی در این پژوهش می‌باشد. بنابراین فرضیه صفر تحقیق رد و فرضیه تحقیق تایید می‌گردد.

فرضیه فرعی اول: همبستگی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تاثیر دارد.

جدول شماره ۲: نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی

ردیف	نام متغیر	B	SEB	Beta	t	P
1	Constant = عدد ثابت	8,21		0,75	10,828	0,000
2	=x1	0,101		0,045	2,21	0,027

$$R=0,113 \quad R^2 = 0,013 \quad A. R=0,010 \quad F = 4,92 \quad P<0,027$$

با توجه به معنی داری مقدار آزمون $F(24,678)$ در سطح خطای کوچکتر از 0/01 می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب متغیر مستقل (همبستگی اجتماعی) و متغیر وابسته (عملکرد تحصیلی) مدل خوبی بوده و متغیر مستقل قادر است تغییرات میزان عملکرد تحصیلی را تبیین کنند. بر اساس نتایج این تحلیل رگرسیون، تاثیر متغیر (همبستگی اجتماعی) بر میزان عملکرد تحصیلی معنی دار است. متغیر همبستگی اجتماعی (با ضریب تأثیر 0,11) از ضرایب تأثیر رگرسیون استاندارد شده و معنادار بر متغیر وابسته عملکرد تحصیلی برخوردار بوده‌اند. بنابراین نتیجه مقدماتی که در این قسمت می‌توان ارائه داد این است که متغیر همبستگی اجتماعی متغیر تاثیرگذار بر میزان عملکرد تحصیلی در این پژوهش می‌باشد. بنابراین فرضیه صفر تحقیق رد و فرضیه تحقیق تایید می‌گردد.

فرضیه فرعی دوم: بین انسجام اجتماعی و عملکرد تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره ۳: نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی

نام متغیر	B	SEB	Beta	t	P
Constant = عدد ثابت	8,676	0,518		16,73	0,000
=x1 انسجام اجتماعی	0,103	0,043	0,12	2,37	0,018

$$R=0,120 \quad R^2 = 0,015 \quad A. R=0,012 \quad F = 5,627 \quad P<0,018$$

با توجه به معنی داری مقدار آزمون $F(6,737)$ در سطح خطای کوچکتر از 0/01 می توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب متغیر مستقل (انجام اجتماعی) و متغیر وابسته (عملکرد تحصیلی) مدل خوبی بوده و متغیر مستقل قادر است تغییرات میزان عملکرد تحصیلی را تبیین کنند. بر اساس نتایج این تحلیل رگرسیون، تأثیر متغیر (انجام اجتماعی) بر میزان عملکرد تحصیلی معنی دار است. متغیر انجام اجتماعی (با ضریب تأثیر 0,12) از ضرایب تأثیر رگرسیون استاندارد شده و معنادار بر متغیر وابسته میزان عملکرد تحصیلی برخوردار بوده اند. بنابراین نتیجه مقدماتی که در این قسمت می توان ارائه داد این است که متغیر انجام اجتماعی متغیر تأثیرگذار بر میزان عملکرد تحصیلی در این پژوهش می باشد. بنابراین فرضیه صفر تحقیق رد و فرضیه تحقیق تایید می گردد.

فرضیه فرعی سوم: مشارکت اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد.

جدول شماره ۴: نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی

نام متغیر	B	SEB	Beta	t	P
1	Constant = عدد ثابت	9,048	0,412	21,93	0,000
2	$x_1 =$ مشارکت اجتماعی	0,075	0,036	2,082	0,038
R=0,106 R ² = 0,011 A. R=0,009 F = 4,335 P<0,038					

بر اساس نتایج این تحلیل رگرسیون، تأثیر متغیر (مشارکت اجتماعی) بر میزان عملکرد تحصیلی معنی دار است. متغیر مشارکت اجتماعی از ضرایب تأثیر رگرسیون استاندارد شده و معنادار بر متغیر وابسته عملکرد تحصیلی (با ضریب تأثیر ۰,۱۱)، برخوردار بوده اند. بنابراین نتیجه مقدماتی که در این قسمت می توان ارائه داد این است که متغیر مشارکت اجتماعی متغیر تأثیرگذار بر میزان عملکرد تحصیلی در این پژوهش می باشد. بنابراین فرضیه صفر تحقیق رد و فرضیه تحقیق تایید می گردد.

فرضیه فرعی چهارم: شکوفایی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد.

جدول شماره ۵: نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی

ردیف	نام متغیر	B	SEB	Beta	t	P
1	Constant = عدد ثابت	8,599	0,582		14,766	0,000
2	$x_1 =$ شکوفایی اجتماعی	0,106	0,047	0,114	2,242	0,026
R=0,114 R ² = 0,013 A. R=0,010 F = 5,026 P<0,026						

براساس نتایج این تحلیل رگرسیون، تأثیر متغیر (شکوفایی اجتماعی) بر میزان عملکرد تحصیلی معنی دار است. متغیر شکوفایی اجتماعی از ضرایب تأثیر رگرسیون استاندارد شده و معنادار بر متغیر وابسته میزان (با ضریب تأثیر ۱۱۰)، برخوردار بوده‌اند. بنابراین نتیجه مقدماتی که در این قسمت می‌توان ارائه داد این است که متغیر شکوفایی اجتماعی متغیر تأثیرگذار بر میزان عملکرد تحصیلی در این پژوهش می‌باشد. بنابراین فرضیه صفر تحقیق رد و فرضیه تحقیق تایید می‌گردد.

فرضیه فرعی پنجم: پذیرش اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد.

جدول شماره ششم: نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی

ردیف	نام متغیر	B	SEB	Beta	t	P
1	Constant = عدد ثابت	8,615	0,608		14,17	0,000
2	=x1	0,102	0,048	0,108	2,11	0,035
R=0,108 R2 = 0,012 A. R=0,009 F = 4,491 P<0,035						

براساس نتایج این تحلیل رگرسیون، تأثیر متغیر (پذیرش اجتماعی) بر میزان عملکرد تحصیلی معنی دار است. متغیر پذیرش اجتماعی از ضرایب تأثیر رگرسیون استاندارد شده و معنادار بر متغیر وابسته میزان (با ضریب تأثیر ۱۱۰)، برخوردار بوده‌اند. بنابراین نتیجه مقدماتی که در این قسمت می‌توان ارائه داد این است که متغیر شکوفایی اجتماعی متغیر تأثیرگذار بر میزان عملکرد تحصیلی در این پژوهش می‌باشد. بنابراین فرضیه صفر تحقیق رد و فرضیه تحقیق تایید می‌گردد.

بحث و مقایسه

فرضیه اصلی: بهزیستی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد. یافته‌های به‌دست آمده در این قسمت با پژوهش‌های قربانی (۱۳۹۷)، عباسی و دیگران (۱۳۹۴)، ملایوسفی و دیگری (۱۳۹۶) همراستا است. بر اساس تعریف بهزیستی اجتماعی که گزارش شخصی افراد از کیفیت ارتباطات آنها با دیگران است؛ مشخص می‌شود که نوع و چگونگی ارتباط با دیگران تأثیر مهمی در بهزیستی اجتماعی و در کل سطح بهزیستی فرد و کیفیت زندگی و سلامت روان او دارد.

فرضیه فرعی اول: همبستگی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد. یافته‌های به‌دست آمده در این قسمت با پژوهش‌های عباسی و دیگران (۱۳۹۴)، ملایوسفی و دیگری (۱۳۹۶) همراستا است. به عبارت دیگر، پذیرش فرد توسط سایر افراد، گروه و جامعه‌ای که در آن زیست می‌کند، هویت او را بر اساس احساسات مثبتی همچون دیده‌شدن، مهم‌بودن، دوست داشتنی بودن و غیره را شکل می‌دهد که بازخورد

مثبتی در شکل‌گیری خودپنداره فرد دارد. این امر موجب ایجاد انگیزه و اشتیاق در فرد در زمینه‌های مختلف می‌شود.

فرضیه فرعی دوم: انسجام اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد. یافته‌های به‌دست آمده در این قسمت با پژوهش‌های قربانی (۱۳۹۷)، عباسی و دیگران (۱۳۹۴)، ملایوسفی و دیگری (۱۳۹۶) همراستا است. داشتن ارتباط پیوسته با دیگران، احساس پذیرفته‌شدن از سوی آنها، مشارکت با افراد دیگر در زمینه‌های مختلف، داشتن امید به شکوفایی بهتر در آینده، همگی موجب پیدایش احساسات مثبت، امید و انگیزه و اشتیاق در زمینه‌های مختلف از جمله اشتیاق تحصیلی در فرد می‌شود.

فرضیه فرعی سوم: مشارکت اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد. یافته‌های به‌دست آمده در این قسمت با پژوهش‌های عباسی و دیگران (۱۳۹۴)، ملایوسفی و دیگری (۱۳۹۶) همراستا است. مشارکت با سایر اعضای گروه و جامعه، دیده‌شدن، بودن و مفیدبودن را در فرد ایجاد می‌کند و در ادامه با بازخوردی که از اطرافیان می‌گیرد، انرژی و انگیزه بیشتری برای ادامه کار و فعالیت پیدا می‌کند. از این رو، وجود رابطه بین مشارکت اجتماعی و عملکرد تحصیلی قابل درک است.

فرضیه فرعی چهارم: شکوفایی اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد. یافته‌های به‌دست آمده در این قسمت با پژوهش‌های عباسی و دیگران (۱۳۹۴)، ملایوسفی و دیگری (۱۳۹۶) همراستا است. ویژگی‌های روان‌شناختی انسان به دلیل ماهیت اجتماعی انسان، تأثیرپذیر از شرایط اجتماعی و سطح کیفیت فاکتورهای اجتماعی است. بنابراین شکوفایی دانشجویی بر تمامی عملکرد بویژه عملکرد تحصیلی تأثیرگذار خواهد بود.

فرضیه فرعی پنجم: پذیرش اجتماعی بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد. یافته‌های به‌دست آمده در این قسمت با پژوهش‌های قربانی (۱۳۹۷)، عباسی و دیگران (۱۳۹۴)، ملایوسفی و دیگری (۱۳۹۶) همراستا است. بی‌توجهی به ابعاد روانی، رفتاری و اجتماعی افراد موجب آسیب‌پذیری افراد در ابعاد مختلف تحصیلی می‌شود و از جمله مواردی است که باید به آن توجه خاص شود. با توجه به مسایل مطرح شده و نظر به اینکه پذیرش اجتماعی بعنوان عامل روانی و اجتماعی می‌تواند نقش مهمی در سلامت روان و به تبع آن تأثیرگذاری بر فاکتورهای روانی از جمله اشتیاق عاطفی، شناختی و رفتاری برای رشد در ابعاد مختلف آن داشته باشد از این رو وجود رابطه معنادار بین پذیرش اجتماعی و عملکرد تحصیلی در دانشجویان قابل درک است.

نتیجه‌گیری کلی

نتایج نشان داد که بهزیستی اجتماعی به صورت معناداری بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان موثر بوده است. بنابراین با توجه به نتایج، بهزیستی اجتماعی و مولفه‌های آن می‌توانند جهت بهبود ویژگی‌های روان‌شناختی

و در نتیجه بالا بردن سلامت روان و بهزیستی دانشجویان موثر واقع شود. نتایج این تحقیق تلویحات مهمی در زمینه آموزش بهزیستی در بهبود ویژگی‌های روان‌شناختی دانشجویان خواهد داشت.

پیشنهادهای پژوهش

پیشنهاد برای فرضیه‌های اصلی: پیشنهاد می‌شود مدیران، مشاوران و اساتید برای سیاستگذاری و اجرای برنامه‌ها با هدف تقویت بهزیستی اجتماعی و ابعاد آن برای دانشجویان و سطوح آموزشی پایینتر برنامه‌ریزی نمایند.

پیشنهاد برای فرضیه فرعی اول: پیشنهاد می‌شود که مسئولان و برنامه‌ریزان آموزشی تدابیر لازم برای ارایه آموزش‌های لازم و برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای بهبود مهارت‌ها و افزایش کارایی این دانشجویان را مد نظر قرار دهند.

پیشنهاد برای فرضیه فرعی دوم: با توجه به اهمیت جوانان در جامعه و نقش ارتباط درست و همدلی با سایر افراد جامعه، پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی، عوامل استرس‌زا و دیگر عوامل روانی و خانوادگی موثر بر عملکرد بهینه این دانشجویان مدنظر قرار گیرد.

پیشنهاد برای فرضیه فرعی سوم: با توجه به اهمیت زیادی که مشارکت برای افراد یک جامعه به ویژه نسل جوان هر جامعه دارد پیشنهاد می‌شود دانشگاه‌ها با استفاده از بروشورها، روزنامه‌های دیواری و... فرهنگ مشارکت را در بین دانشجویان رواج دهند. همینطور اساتید دانشگاه‌ها با رفتار خود دانشجویان را به مشارکت در کلاس ترغیب کنند.

پیشنهاد برای فرضیه فرعی چهارم: متصدیان آموزش عالی می‌توانند با گنجاندن مطالب درسی با محتوای شکوفایی اجتماعی، به ارتقا عملکرد تحصیلی در بین دانشجویان کمک نمایند.

پیشنهاد برای فرضیه فرعی پنجم: با توجه به تاثیر پذیرش اجتماعی بر عملکرد تحصیلی پیشنهاد می‌شود میزان پذیرش اجتماعی در بین دانشجویان سنجش شود تا شناخت‌های همه‌جانبه‌تری از وضعیت پذیرش اجتماعی دانشجویان به دست آید. همچنین مطالعه روند تغییرات پذیرش اجتماعی در طول زمان در دانشگاه‌ها می‌تواند پیشنهاد بعدی باشد و تغییر پذیرش اجتماعی دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه تا فراغت از تحصیل از سایر پیشنهادهای پژوهشی است.

فهرست منابع و مآخذ

- ۱- بابایی شیروانی، زبیده و همکاران، (۱۳۹۴)، «رابطه راهبردهای مطالعه و یادگیری با عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی»، فصلنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره هشتم، شماره سوم.
- ۲- سپهوندی، محمدعلی، (۱۳۸۶)، «مقایسه سلامت روانی، سازگاری فردی- اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر واجد و فاقد مادر پایه اول دبیرستان‌های شهر اهواز با توجه به نقش تعدیل‌کننده حمایت اجتماعی و هوش دانش‌آموزان»، پایان‌نامه دکتری روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۳- دیداری و علمی (۱۳۹۵)، بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و موفقیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی دوره روزانه دانشگاه کردستان در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۸۸، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی، دوره نهم، شماره سی.
- ۴- عباسی، مسلم و همکاران (۱۳۹۴)، نقش بهزیستی اجتماعی و سرزندگی تحصیلی در پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی دانشجویان پرستاری، دومانه علمی و پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره نهم، شماره یکم.
- ۵- مهرافروز، حجت‌الله، (۱۳۸۷)، «بررسی رابطه نگرش مادر نسبت به شیوه‌های فرزندپروری و مکان کنترل و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر پایه چهارم ابتدایی شهر تهران»، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم.
- ۶- نجمه، (۱۳۸۵)، «بررسی رابطه مهارت‌های اجتماعی و سلامت روان با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر»، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه الزهراء.

